

222161

SERIA

C

NUMĂRUL

90

CUNOȘTINȚE

FOLOSITOARE

„DIN LUMEA LARGĂ”

DIRECȚ. REDACȚIONALĂ PROF. UNIV. I. SIMIONESCU

BCU Cluj / Centrul de Cercetare Culturală Cluj

BOGDAN PETRICEICU-HAȘDEU

UN URIAȘ AL CULTURII ROMĂNEȘTI

DE

PAUL I. PAPADOPOL

PROFESOR

EDITURA „CARTEA ROMĂNEASCĂ” BUCUREȘTI

Prețul Lei 8.—

„CUNOȘTINȚE FOLOSITOARE“

* = 8 lei numărul; celelalte 5 lei.

Numerele care lipsesc sunt vândute.

CUNOAȘTEREA ȚĂRII

- C. 5. **Bucovina** de I. SIMIONESCU.*
C. 7. **Dobrogea** de C. BRĂTESCU.*
C. 14. **Românii de peste Nistru** de V. HAREA.*
C. 17. **Govora și Călimănaștii** de I. SIMIONESCU.*
C. 18. **Moldova** de I. SIMIONESCU.*
C. 19. **Românii din Ungaria** de I. GEORGESCU.
C. 20. **Jud. Tuza** de I. MUREȘEANU.
C. 21. **Țara Hașegutului** de G. TODICA.
C. 25. **Cetățile de pe Nistru** de AP. CULEA.
C. 27. **Valea Jiului din Ardeal** de P. HOSSU-LONGIN.
C. 28. **Țara Bârsel** de N. ORGHIDAN.
C. 29. **Vechiul ținut al Sucevei** de V. CIUREA.
C. 30. **Macedo-Românii** de TACHE-PAHAĞI.
C. 31. **Românii din Banatul Jugoslav** de PR. BIZEREA.
C. 34. **Maramureșul** GH. VORNICU.
C. 39. **Blațul** de ALEX. LUPEANU-MELIN.*
C. 54. **Banatul de D. Izverniceanu**.
C. 55. **Zarandul** de G. CAMBER.*
C. 57. **Bucureștii** de V. MIHAILESCU.*
C. 62. **Carmen-Sylva (TEKIRGHIOI)** de DR. COCA ODESEANU.*
C. 75. **Republica moldovenească a sovietelor** de N. SMOCHINĂ.*
C. 88. **Vatra-Dornei** de I. SIMIONESCU.*

ENERGII ROMĂNEȘTI

- C. 11—12. **A. Șaguna** de I. LUPAȘ. (101.)
C. 22. **Sp. C. Haret** de I. SIMIONESCU.
C. 24. **N. Milescu** de I. SIMIONESCU.
C. 47. **Dănilă Apostol** de N. P. SMOCHINĂ.*
C. 53. **A. Odobescu** de AL. TZIGARA-SAMURÇAȘ.*
C. 56. **Iord. Golescu** de N. BĂNESCU.*
C. 63. **Gh. Coșbuc** de V. M. SASSU.*
C. 64. **A. Philippide** de I. IORDAN.*
C. 65. **N. Gane** de A. GORVEL.*
C. 68. **Gh. Lazăr** de PAUL PAPADOPOI.*
C. 70. **G. Enescu** de M. COSTIN.*
C. 71. **C. I. Isrăti** de C. KIRITESCU.*
C. 72. **Al. Vlahuță** de V. M. SASSU.*
C. 73. **V. Pârvan** de I. ANDRIEȘESCU.*
C. 74. **Ion Creangă** pedagog și învățător de V. GHEȚEA.*
C. 76. **P. Cerna** de L. PREDESCU.*

- C. 77. **Grigore Ureche și Miron Costin** de L. PREDESCU.*
C. 78. **I. Eliade-Rădulescu** de GEORGE BAICULESCU.*
C. 79. **Ep. Melchisedec** de GH. DINCA.*
C. 80. **P. Ispirescu** de P. I. PAPADOPOI.*
C. 82. **Cărturarii din Banat** de TRANDAFIR LAȚIA.*
C. 83. **M. Eminescu** de V. GHEȚEA.*
C. 84. **Gh. Țițelca** de N. CIORĂNESCU.*
C. 85. **Mitr. Dosoftei** de GH. DINCA.*
C. 86. **Dr. I. Cantacuzino** de DR. GR. T. POPA.*
C. 87. **Veniamin Costache** de TEODOR CERBULEȚ.*
C. 89. **V. Alecsandri** de V. M. SASSU.*
C. 90. **P. Hașdău** de P. PAPADOPOI.*
C. 91. **Mitr. Antim Ivireanu** de TH. CERBULEȚ.*
C. 92. **Ion Ghica** de VICTOR SLĂVESCU.*

ȚĂRI STRĂINE

- C. 4. **Finlanda** de I. SIMIONESCU.*
C. 16. **Lituania** de G. NĂSTASE.
C. 23. **Danemarca** de MAGDA D. NICOLAESCU.
C. 32. **Coasta de Azur** de I. SIMIONESCU.
C. 33. **Elveția** de TRAIAN G. ZAHARIA.
C. 35. **Australia** de I. SIMIONESCU.
C. 36. **Belgia** de TRAIAN G. ZAHARIA.
C. 37. **Afganistanul** de I. SIMIONESCU.
C. 41. **Pe urmele lui Robinson Crusoe** de I. SIMIONESCU.
C. 42. **Din Norvegia** de I. CONEA.*
C. 44. **Japonia** de I. SIMIONESCU.*
C. 45. **Intr-o mănăstire din Himmlaya** de MIRCEA ELIADE.*
C. 48. **New-York** de P. COMĂRNESCU.*
C. 59. **Abisinia** de I. SIMIONESCU.*
C. 60. **Polonia** de I. SIMIONESCU.*
C. 66. **Lecturi geografice.—Asia** de I. SIMIONESCU.*
C. 81. **Sfântul munte** de AUREL COSMA.*

ISTORIE

- C. 25. **Cetățile moldovenești de pe Nistru** de AP. D. CULEA.
C. 43. **Din vremea lui Ștefan cel Mare** de GEN. R. ROSETTI.*
C. 51. **Țara visurilor împlinite (Egiptul)** de MIRCEA HEROVANU.*
C. 61. **Date istorice și culturale din România** de CRONICAR.*

SERIA C

No. 90

CUNOȘTINȚE FOLOSITOARE
DIN LUMEA LARGĂ

BOGDAN PETRICEICU HAȘDEU

UN URIAȘ AL CULTURII ROMÂNEȘTI

DE

PAUL I. PAPADOPOL

BCU Cluj / Central University Library Cluj

PROFESOR

EDITURA „CARTEA ROMÂNEASCĂ” BUCUREȘTI

30236—939

LA

22161

„CARTEA ROMÂNEASCĂ“

AU APĂRUT PÂNĂ ACUM:

2.388.000 EXEMPLARE DIN

CUNOȘTINȚE FOLOSITOARE

TOT CE POATE FACE TE-
MEIUL UNEI BIBLIOTECI
DINTR'UN CĂMIN CUL-
TURAL, CÂT ȘI PENTRU
PREMI, IEFTINE DAR FO-
LOSITOARE.

B. P. HAȘDEU

În cultura românească nici prea bogată, dar nici atât de săracă, încât să nu fie luată în considerație, puține sunt numele care să reprezinte cu adevărat o culminație. Puține sunt, adică, numele care să fi îmbrățișat un câmp de activitate mai întens și mai variat, să fi muncit mai mult și cu mai mare folos, să fi imprimat propriei lor epoci o nouă coloratură, în strânsă legătură cu felul lor de a lucra, să fi adus o transformare radicală sau numai o modificare însemnată spiritului public național sau universal. În ce ne privește, în fruntea acestora trebuie socotit Bogdan Petriceicu Hașdeu, care, împreună cu Dimitrie Cantemir, constituiesc două dintre cele mai luminoase faruri ale spiritului cărturăresc dela noi.

Iată din ce cauză răspândita colecție „Cunoștințe folositoare“, care și-a făcut un adevărat merit și din popularizarea marilor figuri culturale ale neamului, nu putea să scape prilejul de a închina acestui vrednic înaintaș și ales între aleși câteva pagini de caldă înprospătare a vieții și activității sale. Îmi revine mie, unui modest admirator, sarcina de a aduce acest pios omagiu îndrăsnețului

cugetător, savantului desăvârșit, subtilului poet și aprigului luptător pe calea scrisului, care, timp de 70 de ani, a căutat să dea o directivă nouă și europeană culturii și literaturii noastre, întemeiate de bărbați de valoare ca Lazăr, Asachi, Eliade, Kogălniceanu etc.

Tadeu Petriceicu Hașdeu (sau mai exact Hăjdău căci acesta îi era adevăratul nume) era urmaș al fostului domnitor al Moldovei Ștefan Petriceicu, al cărui nepot, Nicolae, a ajutat la apărarea Vienei „făcând parte din armata regelui polon Ioan Sobieski“. (Se numea la fel cu bunicul său Tadeu, al cărui fiu, Alexandru, tatăl scriitorului nostru, a scris opere ca: *Domnia Arnăutului* și *Un filosof mistic*).

S'a născut în comuna Cristinești, jud. Hotin. Studiază la Harkov. la 1852, pentru ca după doi ani, să se înroleze — o aprigă dorință a sa, căreia tatăl său se împotrivese sistematic.

La 1857 trece Prutul și e numit judecător la Cahul, întrucât, prin tratatul dela Paris (1856) acest județ revine Moldovei. Cu acest prilej renunță la supușenia rusească, îndemnând și pe alții să facă la fel, și-și schimbă numele, din Tadeu, în Bogdan spre a se sustrage dela o condamnare politică de pe urma căreia se alegea și cu desmoștenirea (2).

Contribue la aceasta naționalismul său, „creșterea românească, primită în casa părintelui său și nu mai puțin impresiile“, (2) în legătură cu „apărarea și umilirea Moldovenilor dintre Prut și Nistru“ (2).

La Iași, la început, îndură mizerie, dar la 8 Martie 1858, în calitate de judecător la Cahul, își îndul-

cește starea, pentru ca, nu după mult timp, să fie destituit, să reintre în grija nevoilor.

Incepe activitatea publicistică, în același an, în *România*, revistă, istorică-filologică, scrisă mai toată de el, din care au apărut numai 4 numere, în 1858 și alte 4 în 1859 anul apariției celei de-a doua reviste *Foaie de istorie română* tipărită, ca și prima, cu caractere semichirilice.

La 1860 e numit „profesor de istorie și statistică la liceul din Iași“ custode la biblioteca Națională (28 Ian.), iar din Martie până în Iulie redactează *Foișia de istorie și literatură*. În același an e destituit, spre a fi reintegrat abia la 22 Ian. 1862, când redactează revista *Din Moldova*. La 20 Mai e destituit din nou, din cauza nuvelei *Duduca mamuca* și dat în judecată.

În 1863 e numit, de Cúza, membru în Comisiunea moșiilor mânăstirești, iar din Nov. redactează revista umoristică *Aghiuză*, la București.

Aici continuă cu aceeași intensitate, activitatea publicistică, prin ziare și reviste, scoate broșuri, ține conferințe, i se joacă primele piese. La 10 Februarie 1867 e premiera dramei istorice *Răzvan și Vidra*, care începe să fie publicată în ziarul *Perseverența*, a lui Alexandru Candiano. În 1868 e ales președinte al societății „*Românismul*“ iar între 1869—70 scoate *Traian și Columna lui Traian*. La 6 Iunie 1871 ține un înflăcărat discurs pe câmpia Cotrocenilor, la comemorarea celor 50 de ani dela omorîrea lui Tudor Vladimirescu. În același an, toamna, începe publicarea operei sale

Primesc cu mulțumire - fra parte din Societății Academice. Numine și declar că optez pentru Secțiunea Filologică-literară.

B. P. Hasdeu

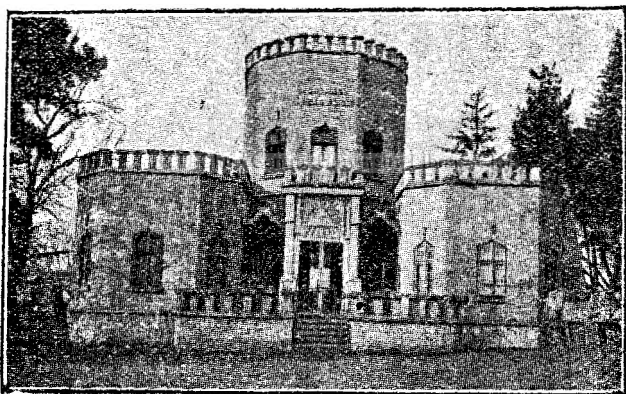
Autograf al lui B. P. Hasdeu, 1877

(adresa prin care mulțumește pentru alegerea sa în Academie.)

istorice fundamentale *Istoria critică*, apărută în 1872—4, în ediția I, în 1875, în a II-a. La 1876 e numit director al Arhivelor Statului și profesor de filologie comparativă la Universitatea din București.

În Sept. 1878 publică vol. I din *Cuvinte din Bătrâni*, iar la 3 Ian. 1879 stagiunea teatrală se deschide cu *Trei crai dela răsărit (Orthonerozla)*.

La 10 Aprilie 1880 i se acordă premiul „I. He-liade Rădulescu“ de 5000 lei.

Castelul dela Câmpina

La 1886 începe să publice *Magnum Etymologicum Romaniae* — vastul dicționar, pe care-l va duce până la cuvântul *bărbat*.

La 15 Dec. 1887 apare *Revista Nouă*, pentru ca, nici după un an (1888), să moară Iulia, în care își pusese atâta speranță. E îngropată la Bellu, iar în amintirea ei ridică, la Câmpina, cunoscutul castel-enigmă și publică *Sic cogito*. (1892). Ultimii ani

și-i petrece singuratic și amărit, mai ales după moartea soției sale, întâmplată la 2 Iulie 1902. Moare și el la 25 Aug. 1907 și e îngropat tot la Bellu, alături de cele două Iulii, care-i fuseseră atât de dragi. Prin testament lăsa toate manuscrisele și dreptul de proprietate asupra lucrărilor —D-lor Const. M. Ciocazanu din Craiova și Iuliu Dragomirescu.

Așa s'a desfășurat în linii generale, viața aceluia care avea să dea literaturii, istoriei și filologiei românești o strălucire deosebită, să le ridice la treapta de producțiuni europene.

Ce-a fost și ce ne-a lăsat B. P. Hașdău ca să se poată bucura de această considerațiune?

Iată :

În timp ce fiecare dintre noi se străduiește să-și asigure un locșor în unul sau altul dintre despărțămintele activității sufletești, acest titan al gândirii a fost, în aceeași vreme și în aproape în aceeași măsură, de toate.

Și anume :

Ca gazetar militant și ca director de gazete el a scris, condus, editat și supravegheat, timp de aproape 50 de ani, atâtea publicațiuni de interes general, în care erau discutate cu pricepere, cele mai îndrăznețe probleme politice, științifice, sociale ale epocii, dându-se, de cele mai multe ori, sănătoase directive spiritului public românesc.

Ca scriitor, dela el ne-a rămas un mare număr de lucrări literare, în proză sau versuri dovadă și

a unei inteligențe strălucitoare și a unei afectivități bogate și a unei incomparabile voințe.

Ca poet, în fine același Hașdău s'a manifestat, cu mai mult temei, în trei direcțiuni:

1. Ca poet satiric — prin fabule și satire — uneori de o violență necruțătoare.

2. Ca liric — cu mai puțin succes, — prin acea poezie *neagră, dură, de granit*, în care se îmbină durerea cu elementul mistic religios.

3. În poezia dramatică, lăsându-ne, în afară de atâtea încercări lipsite de calitățile marelui poezii, opere de prima categorie ca *Răsvan și Vidra* — dramă istorică romantică în cinci acte — în care în afară de puținele influențe din afară și de cusururile specifice acestui tip literar, întâlnim realizate — pentru prima oară, la noi — mai toate condițiunile marelui teatru istoric și anume: dialog viu, caracterizare dramatică, crearea culorii de timp și de loc, intrigă bine călăuzită și interesantă — calități pe lângă care se alătură (firesc și armonice): o perfectă cunoaștere a istoriei naționale, că element de inspirație, o limbă neaoșă și o versificație demnă de invidiat — ca elemente de exteriorizare.

E tot ce se știe despre Hașdeu în vorbirea curentă — deși, în timpul din urmă, opera lui a fost publicată și republicată, viața lui și fiicei sale tălmăcită și răstălmăcită.

El este considerat totuși — numai: ziaristul, scriitorul și poetul dramatic — ceea ce, se va recunoaște, nu ne înfățișează nici în întregime, nici (ceea ce

e mai grav) pe adevăratul Hașdeu pe acela care, mai cu deosebire, trebuie recunoscut, adâncit, studiat.

Iată de ce încercarea de față trebuie dusă mai departe. Rostul ei este să completeze, să adauge, la ceea ce se știe în deobște, ceea ce nu se știe de loc și — mai cu seamă — ceea ce încă nu se știe, ceea ce n'a putut ajunge la înțelegerea celor mulți și nu destul de inițiați.

Activitatea impunătoare a figuri culturale — care ne dă fericitul prilej să-i aducem acest umil prinos de admirație — s'a desfășurat într'un cadru mult mai impunător, deosebit de multiplu, iar adevăratele ei merite trebuie căutate peste tot, unde a putut să picure un sâmbure de strălucire, o picătură de lumină vie.

Astfel :

1. Hașdeu a fost unul din cei mai mari, mai compleți și mai sinceri prieteni ai scriitorilor de cari — la fel cu Eliade, Kogălniceanu, Maiorescu — a știut totdeauna, să se înconjoare, pentru ca, pe de o parte, să-i pună în adevărata valoare și să-i facă în deobște cunoscuți, pe de alta, să pornească, ajutat de ei, una din cele mai înverșunate mișcări de dărâmare și construcție, de ridicare și imputare, de zăgăzuire a proastei literaturi și a spiritului de înstrăinare — dușmana de moarte a „Junimii“ și „Convorbirilor literare“ — cu care a avut atâta de furcă. Cercul său era totdeauna viu, plin și prietenos. Din el au făcut parte atâtea somități, au ieșit atâtea porniri generoase ca acți-

nea patriotică a societății „Românismul“, elanul pus în slujba frumosului la „Revista Nouă“ și gruparea spiritistă. care i-a rămas credincioasă până azi. Dintre acești prieteni amintesc pe: T. Speranția, T. Rădulescu, B. Delavrancea, Victor Biliurescu, C. M. Ciocazanu și câți alții.

2. B. P. Hașdeu reprezintă însă unul dintre cei mai hotărâți pași în știința românească, atât de nesigură, greoaie, puțină și înceată, mai ales, pe vremea aceea. Din acest punct de vedere el poate fi, cu drept cuvânt, socotit unul dintre conducătorii, la noi, ai spiritului științific, al disciplinei, când reci și indiferente, când încălzite la flacăra entuziasmului și fanteziei, de care trebuie să dispună în mod curent adevăratul om de știință exactă.

În adevăr: înzestrat cu o bogăție intelectuală deosebită, stăpân pe o cugetare și o metodă proprie și sigură, însuflețit cu un admirabil gând de mai bine și încălzit de un patriotism luminat, el se va manifesta și mai înmulțit și cu mai mult succes decât înaintașii săi, cărora le lipsea una sau alta din acele nobile însușiri. Și dacă este adevărat că Ion Ghica și Al. Odobescu reprezintă două puncte luminoase ale științei românești, cu atât mai mare este meritul lui Hașdeu, care s'a manifestat și mai variat și mai îndrăzneț. Cel dintâiu este mai mult un vulgarizator științific, Odobescu un colecționar și un sistematizator în domeniul arheologiei— în vreme ce lui Hașdeu îi revine titlul de adevărat om de știință. căci el a fost, în același timp

și cu aceeași putere, vulgarizator, colecționator, sistematizator și, ceea ce e mai greu decât toate, un adevărat creator.

Il vom privi în toată complexitatea lui din acest unghi cultural, dacă nu vom uita îndrăsneala omului pe deplin convins de adevărul și utilitatea susținerilor sale, acea îndrăsneală care făcea din Hașdeu, în același timp: un teoretician, un polemist, un pamfletar, un luptător și un dușman înverșunat. Iată, deci că la complexitatea unei bizare construcții sufletești, care unea pe creator de distrugător, pe ironist de scriitorul obiectiv și sever, se adaugă o a II-a: aceea a eruditului pornit să dicteze, să impue, să răzbească și să convingă, cu un cuvânt: să domine. Aceasta îi dă un sens nou și deosebit, acela care i se dă pe față în mai toată opera și pe care ne rezervăm dreptul s'o subliniem în cele ce urmează.

3. Dar omul de știință, cercetătorul și creatorul Hașdeu, spre a fi pe deplin caracterizat mai are nevoie de o precizare, trebuie să se arate complexul de discipline științifice, de domenii în care spiritul său a găsit toată libertatea de manifestare. După cum se mai știe acestea sunt:

a) Critica literară, care l-a solicitat mai puțin, fără s'o neglijeze cu totul, Căci nu trebuie uitat că acestei discipline Hașdeu i-a consacrat destule: notițe și caracterizări prin foile sale; analize literare, rapoarte și discursuri academice, prefete și polemici. Firește că aici mai greu îi putem preciza o doctrină, un crez, un anumit fel

de a vedea, fapt pentru care istoria criticii românești nu-și dă osteneala să-l înregistreze printre corifeii săi.

b) Se schimbă lucrurile, când e vorba de istoria literară.

Aici Hașdeu a fost ceva mai fericit. Acest lucru se vede în cercetările sale privitoare la vechea literatură — texte, tipărituri și manuscrise — cum și la literatura poporană, publicate, fie separat, fie în „Analele Academiei Române“ la care a lucrat cu mare râvnă. Trebuie să recunoaștem însă că, în toate aceste cercetări nu prima interesul istoric-iterar.

4. De fapt motivul primordial, care l-a îndemnat la astfel de cercetări era interesul filologic, care a adus lui Hașdeu titlul atât de meritat de cel mai de vază filolog român (până în vremea lui) și unul din cei mai de vază romanistici. Iată, prin urmare, că se poate vorbi și de o latură istorico-literară în bogata și variata activitate a acestui titan dar numai în măsura, în care i-o cer preocupările filologice, care-l interesau în prima linie.

De fapt el trebuie considerat între marii cercetători de limbă. Intradevăr : cine altul (până la el) s'a ocupat atât de persistent și de veridic, cu problemele, încă atât de încâlcite, ale limbii românești — pe vremea când studiile de romanistică erau încă la început, iar curentul latinist trona—cu principiile lui bizare? Cine a dat, din capul locului și până târziu de tot, în atâtea foi, pe care

le-a condus și redactat, mai largă ospitalitate studiilor de această natură? Cine a studiat limba noastră în comparație cu tot complexul limbilor arioeuropene, spre a-i descoperi zăcămintele ascunse și înrâuririle? Cine până aici a urmărit-o în dezvoltarea ei istorică, începând cu fazele cele mai puțin cunoscute? Cine a sustras-o din textele vechi și a supus-o, pentru întâia dată, rigorilor unui studiu competent și complet? Cine în sfârșit s'a ocupat mai mult de dicționare și dicționaristică — încheindu-și activitatea cu acel minunat (din nefericire neisprăvit) monument vocabulistic, conceput și început după arătările și pe cheltuiala marelui Rege Carol I și numit „Etymologicum Magnum Romaniae“, care simbolizează atât de bine tot ce poate caracteriza un mare filolog?

5. Dar filologia lui Hașdeu a mai descoperit un domeniu tot atât de puțin bătut: folklorul. Nici folkloristica, la noi, nu avea vechime. Avându-și izvoarele în activitatea nu destul de apreciată a lui Anton Pann, ea trece la „Dacia literară“ printr'o fază romantică estetică, revărsându-se și în literatură.

Hașdeu îi fixează, pentru întâiași dată, adevăratul drum. Pentru aceea el rupe cu tradiția și anume: departe de a porni la drum cu intenții, în măsură să înstrăineze sufletul poporului sau de a se pierde în cercetări cu caracter mai mult social, el face din folkloristică una din cele mai însemnate auxiliare ale științei filologice.

De aceea el privește sufletul poporului, așa

cum e, renunțând și la modificările, în măsură, să-l arate numai moral și numai religios ale celui dintâiu și la celelalte, în stare să-l ducă la perfecția estetică, prin care excelase Alecsandri în cunoscuta colecție „Poezii populare ale Românilor“, atrăgându-și chiar protestul câtorva cercetători și publiciști.

Dar nu numai atâta : prin numeroase articole și notițe de mare valoare, prin atâtea studii și caracterizări, Hașdeu transformă literatura poporului, din materie inertă în câmp deschis de activitate, studiind-o și cercetând-o, atât pentru ea, cât mai ales pentru bogatul, variatul, ineditul și autenticul material lingvistic pe care-l conține și extrăgând din fragmente legi de însemnătate capitală pentru știința filologiei, ca aceea a circulațiunii cuvintelor, pe care nimic n'o poate înfrânge. Cât de departe suntem de înaintașii imediați, cari—privind literatura poporului cu oarecare neîncredere și compătimire—căutau să se convingă și să convingă pe alții de frumusețea sufletului poporan .prin aceleași studii sumare, toate exemple tipice de retorism și exagerare. Spre deosebire de ei, Hașdeu vede în literatura ei, poezia poporului, o realitate de sine stătătoare, interesantă în sine și prin sine și nu caută de loc să-i împrumute strălucirea artificială a precursorilor.

Dar nu numai atât : mai mult decât înaintașii săi, lucru la care aceștia nici nu s'au gândit — Hașdeu constată că literatura poporană e de două feluri : scrisă și orală. Stabilește chiar raporturile

dintre ele și după ce adunase numeroase texte din cea dintâi o supune unui riguros studiu, stabilindu-i originea, artificiile, raporturile.

Ca om de știință, Hașdeu reprezintă, prin urmare, mai mult laturea filologică, și prin preocupările de această natură, și prin cele înrudite de istorie literară și folklor.

6. Trecând la activitatea istorică a aceluiași, vom constata că o parte, pe care o vom subdiviza în propriu-zisă și istorică-filologică, prezintă exact aceeași trăsătură caracteristică: vom găsi adică la Hașdeu, studii și cercetări strâns legate și de una și de alta.

În general pe Hașdeu, ca istoric, îl interesează foarte mult problema originilor noastre, în legătură cu care a susținut continuitatea în Banat și Oltenia — cum și aceea a popoarelor din Dacia și Peninsula Balcanică. În această disciplină el trebuie socotit:

a) un creator; e vorba de cunoscuta și îndrăzneța încercare de a da o nouă direcție acestui soi de cercetări, prin opera, în deobște cunoscută, „Istoria critică a Românilor“; tipărită în românește la 1873, 1874, 1875 și în franțuzește la 1878, care ni-l arată atât de mare;

b) un răscolitor inteligent al trecutului românesc închis în tot felul de acte, documente și scrisori istorice și un colecționar al acestora în „Arhiva istorică a României“, care a publicat o bogăție de material de primul rang ca vestita „Călătorie a patriarhului Macarie prin Moldova și Țara Românească“—,

socotit, pe drept cuvânt "cel mai prețios document privitor la viața domestică a Românilor în evul de mijloc". Apoi: Povăturile lui Neagoie Basarab, Divanul lui Dimitrie Cantemir și câte altele, care duc mai departe și întregesc „Magazinul istoric“ al lui Laurian și Bălcescu, „Arhiva românească“ a lui Kogălniceanu etc. ;

c) în fine sistematizator și profesor plin de suflet, uneori, de prea mult suflet și de prea multă admirație pentru unele din figurile mărețe care-l atrag. Astfel, în aceeași măsură, în care a izbutit să facă din Răzvan, Țiganul atât de obidit, o figură atrăgătoare și simpatică, din domnitorul de însemnătate secundară Ion-Vodă cel Cumplit face una din cele mai curate și mai impunătoare icoane de vrednicie eroică din istoria Neamului. Aici se apropie, firește, de Bălcescu, prin generozitate și avânt, fără să dea însă dovadă de aceeași obiectivitate. Eroul e prezentat în culorile cele mai favorabile, cu toată căldura, fapt care ne face să avem înaintea noastră o minunată scriere de proză retorică. Ion-Vodă, nefericitul voievod, e mai de grabă o victimă a vicleniei, a împrejurărilor, a răutății celor ce-l înconjoară, a încrederii — dacă vreți — naive, pe care o pusese în ei. Stilul este, de astădată, de un retorism deosebit.

Iată-l, prin urmare, ca istoric, adunând fapte și date și confruntându-le cu o răbdare rară și cu o metodă unică, uneori povestind cu răceală, alteori—entuziasmându-se totdeauna—,stabilind adevăruri de neînlăturat și ocupându-se, în aproape ace-

easi măsură, cu : originile, istoria politică, religioasă și culturală, cu domni, cu faptele și cu câteva instituții. Ce păcat că nici opera sa istorică — pornită pe dimensiuni uriașe — nu ne-a putut duce la completa răscolire a unui trecut, care, pe atunci, era încă în faza dibuirilor !

7. Dar nu s'a oprit nici aici. În zelul său de cercetător, Hașdeu nu s'a mărginit la grupul istoric-filologic, dar a adus și ceva cu totul nou: spiritul său înclinat spre religiozitate și reflexivitate, provocat de nenorocirea, care i-a răpit tot ce a avut mai scump, unicul copil — fenomen de inteligență și aplicație — l-a dus la știința ultrapământescului, spre spiritism și cugetare. De-aici cele trei opere prin care-l cunoaștem unii dintre noi și anume :

mormântul dela Belu — pus sub autoritatea Academiei Române ;

castelul „Iulia Hașdeu“ ridicat în amintirea fiicii sale și devastat în timpul războiului ; în fine : „Sic cogito. Ce e viața ? Ce e moartea ?“ — tipărită la 1892, 1893, 1895 etc.

Cu aceste caractere — ziarist, scriitor, poet (lic, epic, dramatic, didactic), conducător și îndrumător literar, polemist temut, dar mai ales cercetător științific (critic, istoric literar, filolog, folklorist, istoric propriu zis, teoretician, colecționar de izvoare) spiritist, mistic și filosof — Bogdan Petriceicu Hașdeu reprezintă, cu drept cuvânt, una

din cele mai însemnate culminații ale spiritului românesc și merită, cu adevărat să i se poarte toată recunoștința, cetindu-i-se opera, care, din fericire, a fost, de curând tipărită de Fundația de artă și literatură „Regele Carol II“ sub îngrijirea d-lui Mircea Eliade.

Inzestrat de natură cu o inteligență uimitoare și cu o neasemuită putere de muncă, el își dă perfect de bine seamă de starea noastră culturală și luptă dârz și continuu pentru ridicarea și întoarcerea acesteia pe drumul adevărului și frumosului.

Privit în multipla lui activitate scrisă, Hașdeu ni se prezintă ca un uriaș al scrisului românesc. Dotat cu o extraordinară putere de muncă și cu o fantezie în afară din comun, ajutat de o lungă existență pământească și de mijloacele infinite de manifestare ale unei minți geniale, el s'a manifestat, ca un adevărat maestru, atât de bogat și de variat.

Privit în lumina timpului său, el apare ca un adevărat fenomen; dotat cu atâtea aplicațiuni, el izbutește să facă singur tot atâta cât cei mai de seamă dintre înaintași. Scribe istorie și filologie, compune versuri, conduce periodice cu răsunet, dă impuls folklorului, polemizează și răstoarnă adversari, dă la lumină texte vechi, din a căror interpretare scoate adevăruri de neînlăturat, face dicționare, ține conferințe și discursuri, se îndeletnicește cu literatura, critica și studiile.

Ceva mai mult: pe cele mai multe din aceste discipline le promovează singur, ducându le până la culminație. Astfel: în istorie ne lasă un adevă-

rat model de monografie retorică, prin acel „Ioan-Vodă cel Cumplit“, adună documente și le studiază ca nimeni altul, întreprinde, în fine, acea monumentală „Istorie critică“ cercetare serioasă și savantă care, cu drept cuvânt, revoluționa istoriografia românească.

În filologie, dă locul cuvenit slavisticii, fixează pentru totdeauna locul limbii noastre în domeniul romanic, recunoscându-i elementele turcești și slave.

Prin versuri, e alături de Eminescu, un adevărat înnoitor, iar ca ziarist dirijează și scrie aproape singur vreo 6—7 ziare, colaborând la tot atâtea altele, crează reviste literare sau umoristico-satirice și încurajează pe scriitori, ca un adevărat șef de școală literară.

Pe lângă toate acestea — ca dramaturg — dă cea dintâi dramă romantică izbutită, pe lângă atâtea încercări, dă semnalul folkloristicii științifice, adăogând-o, ca disciplină ajutătoare, la știință încă nouă și aridă a studiului limbii, cercetează și publică cu adnotări — din literatura veche — opere monumentale ca: Psaltirea lui Coressi și Codex Sturdzanus, pornește cel mai științific dicționar, cu un cuvânt: în mai toate direcțiile dă opere de care istoria culturii românești va trebui să țină seamă.

Dar Bogdan Petriceicu Hașdeu poate fi judecat și în lumina timpului de azi, tocmai prin acea parte a operei sale care poartă pecetia adevărului științific și frumosului artistic.

Astfel, în istorie el își bazează cercetările,

pentru prima oară la noi, pe critica izvoarelor, dându-ne pagine de un adevăr necontestat; în filosofie, scrie studii de o seriozitate absolută, modele de argumentare și documentare lingvistică, în fruntea cărora trebuie socotită acea „Circulațiune a Cuvintelor“ — care dă pe față, în același timp, erudiție, metodă și perfecțiune statistică; în teatru, dă o adevărată dramă romantică, având toate calitățile și cusururile genului și școalei, spre care-l mână puternica sa fantezie și erudiția istorică. Această operă, deși calcă victorios spre 600 de spectacole, continuă să placă, să stârnească aplauze, să facă săli pline, să impresioneze prin sentimentele de generozitate, iubire de patrie, adâncul democratism și înduioșetoarea dragoste. Ca lexicograf fixează definitiv, cu ajutorul aparatului de cunoștințe, pe care-l mânia cu abilitate, o sumedenie de etimologii dintre cele mai complicate.

Din toate acestea rezultă că Hașdeu reprezintă cu adevărat o culminație a sufletului românesc, ba încă: una dintre cele mai fericite încercări de evadare a românescului în universal. Stăpân pe o pătrundere extraordinară și pe o mobilitate de spirit fără seamăn, înzestrat cu o erudiție fără margini și pe o fantezie bogată, stăruitor și plin de avânt, variat și neobosit, el înscrie, în cartea culturii românești, cel dintâiu nume de genialitate creatoare și transmite viitorimii testamentul scump al muncii cinstite și pricepute de adevărat închinător pe altarul științei și artei.

SCRIERILE LUI BOGDAN P. HAȘDEU

Istorice :

1. Arhiva istorică a României. Tom. I — II 1865; Tom. III 1867; Tom. IV (fără an).

2. Istoria critică a Românilor. Tom. I. 1873; Tom. II 1875; (lucrare neterminată).

3. Înainte de Tudor Vladimirescu (1800—1821) Buc. 1884.

4. Strat și substrat. Genealogia popoarelor balcanice. Buc. 1892.

5. Basarabii. Cine? De unde? De când? Buc. 1894.

Filologice :

1. Principii de filozofie comparativă ario-europeană, cuprinzând grupurile indo-perso-tracic, greco-italo-celtic și lito-slavo-germanic, cu aplicațiuni la istoria limbii române. Buc. 1875.

2. Fragmente pentru istoria limbii române. Elemente dacice. Buc. 1876.

3. Baudouin de Courtenay și dialectul slavoturanic din Italia. Cum s'au introdus slavismele în limba română. Buc. 1876.

4. Cuvinte din bătrâni. Tom. I: Limba vorbită.

între 1550 și 1600. Buc. 1878. Tom. II. Cărțile poporane ale Românilor. Buc. 1879; Tom. III. Istoria limbii române. Buc. 1881.

5. Din Istoria limbii române. Buc. 1883.

6. Sur les éléments turcs de la langue roumaine. Buc. 1886.

7. Etymologicum Magnum Romaniae. 4 tomuri: I. 1867; II—III, 1893, IV. 1898.

Politice :

1. Studii asupra iudaismului. Talmudul ca profesiune de credință a poporului israelit.

2. Industria națională. Buc. 1886.

3. Istoria toleranței religioase în România.

Critică și istorie literară :

1. Câteva analize literare externe : Raicevich, Wolf, Palanzov ; Crusius, Eutropius, Gorezun. Buc. 1864;

2. Trei Ovrei : Jupânul Shylok a lui Shakespeare, domnul Gobsek al lui Balzac și jupânul Moise al lui Alecsandri. Buc. 1865,

3. Răspunsul la discursul de recepție al lui Ion Ghica. Buc. 1880.

4. Psaltirea diaconului Coressi, reprodusă cu un studiu bibliografic și un glosar. Buc. 1885.

5. Eine Trilogie. O istorie a literaturii germane. Buc. 1892.

6. Sarcasm și ideal. 1887—1896. Ultimii români de literatură. Buc. 1897.

Literare :

1. Ursita—roman—publicat în Buciumul lui Cezar Boliac, 1864. In volum : Buc, 1910,

2. Micuța. Trei zile și trei nopți din viața unei studente, nuvele satirice. Buc. 1864.
3. Ioan-Vodă Cel Cumplit. Buc. 1865.
4. Domnița Ruxandra — dramă istorică în 4 acte, publicată în Familia, 1868.
5. Răzvan-Vodă, dramă istorică în cinci acte, în versuri
6. Poezii. Buc. 1873.
7. Ortonerozia, comedie. în Columna lui Traian, 1871—2; republicată sub numele de Trei crai dela răsărit, comedie în 2 acte. Buc. 1878.
8. Femeia, schiță dramatică în cinci acte în „Revista Nouă“, 1895.

UN MORMÂNT-POEMĂ

Mormântul IULIEI B. P. HAȘDEU

Fragmente

.... Nu ceti inscripțiunile ! Nu ; uită-te la lucrurile mute ; tăcerea lor e mai vorbitoare decât orice stă scris. Și marmora, și fierul, și sticla, și bronzul îți vor spune că acesta-i mormântul *Domnișoarei Iulia B. P. Hașdeu, născută la 2 Novembcie 1869, Martira iubirei de știință și artă. Moartă la 17 Septembre 1888*, — tot astfel spune și inscripțiunea după ușulița de pe laturea anterioară a altarului din mormânt.

Totalitatea construcțiunii unică în felul ei, simbolizează două sfere : d'asupra pe pământ, sfera materială cu ocupațiunile și preocupațiunile ei ; în lăuntru, sub pământ, sfera ideală cu aspirațiunile ei spre infinit ; sau, cu alte cuvinte, materia e expusă, din capul locului vederii trecătorilor, pe când idealul e ascuns și trebuie să-l cauți.

Sus, stâlpii grilajului sunt suluri marmoree de

vechi manuscrise, legate între dânsule cu grilajul de fier a căruia albul virginal se mărită cu verdele azuriu și cu galbenul de aur, spre a forma porumbeii ce se privesc, pentru a se săruta și coroanele sprijinite pe arma nebiruită a timpului nostru, *condeiul*. Lanțuri legate în noduri gordiane atârnă de stâlpii de fier ai intrării; de pe vârful acestor stâlpi se avântă flacăra în sus, tot mai sus : *excelsior*.

În fața intrării, dominând totul și cu culoarea galbenă blajină domolind voiciunea celorlalte culori, se'nalță un tron-biblioteca, de o formă particulară, susținut de două coloane încoronate cu frunze de ederă, simbolul încurcăturilor acestei lumi. Totul e dintr'o singură bucată de piatră înaltă aproape de trei metri : un monolit de Aș-bești. Pe frontispiciu inscripțiunea în litere de aur : *Mai șezi puțin !...*

Jos, sunt rafturile bibliotecii ; pe cotorul volumelor colorate se citesc titlurile și numele scriitorilor cari sunt în reslătirea veacurilor, fața spiritului Domnesc, probă vădită că avem în noi scânteia Dumnezeirii. Evanghelia, Cărțile Orientului străvechiu, Platon, Victor Hugo, Dante, Milton, Petrarca, Darwin, Mickiewicz, Shakespeare, Spinoza, Kant—condeiul—iarăși și într'una mereu condeiul ! călimara, volumele d-șoarei Iulia Hașdeu și portretul ei. În interiorul tronului, un ceasornic de bronz încadrat în granit : a stat la 1 jum., când viața de aci s'a oprit pentru corpul Iuliei B. P. Hașdeu....

Și acum, vino, prietene, să ne coborâm în mormânt... ; să călcăm pe cele zece trepte de marmoră ale scării, pentru a pătrunde jos, de unde spiritul se înalță dus pe aripele credinței.

Dar mai întâiu un cuvânt despre această scară. Făcută din fier vopsit negru, cu trepte acoperite de marmoră albă, ea este un *pont-levis* din timpul cavalerismului. Cele cinci trepte de sus sunt fixe; cele cinci de jos se pot ridica pe balamale, acățându-se cu lanțuri de o arcadă, astfel că spațiul de desubtul scării rămâne liber, când va fi să se așeze o rămășiță mortală într'unul din cele două coșciuge de fier, așezate acolo de pe acum.

Trecem înainte.

La intrare pe frontispiciu, citim cuvintele înțelepciunii senine :

*Trecători, priviți d'asupra.
Cugetători, căutați înlăuntru
Moartea dă viață!*

....Nu ești în mormânt, ești într'un templu făcut din marmoră de carara, într'unul din acele *templa serena* ale înțelepciunii, așa cum le pricepeau spiritele mari ale vremurilor bătrâne.

În fund o oglindă care se așterne pe întreg pe-rețele boltei, prelungește privirile, ireal, în infinit. De asupra-i un compas, măsură, deci armonia în economia prestabilită a Imensului-Tot. De o parte și de alta, la colțurile de jos ale oglindei, pe mar-

mora altarului, două vitralii, din dosul cărora lucesc două candelă în majestatea liniștită a templului și iluminează doi îngeri pe sticlă, — chipul frumos și privirea scânteietoare în arcanele științei a Feioarei, în onoarea căreia templul se înalță.

Inscripțiunea pe această marmoră — o masă de altar — glăsuște astfel :

CU VOIA LUI DUMNEZEU
S'A SAVARȘIT ACEST TEMPLU SPIRITIST INTOCMAI
DUPĂ PLANUL DAT CU TOATE AMANUNTELE DE
IULIA HAȘDEU
EXECUTOR FIIND B. P. HAȘDEU
DUPĂ INDEMNUL CĂRUIA AU LUCRAT
SCULPTURA I. GEORGESCU
MARMORA ȘI MOZAIC FRAȚII AXERIO
FERĂRIA A. O. CZIPSER
VITRALIU ZIEGLER ȘI SCHMIDT
BRONZ PH. SCHWEIKERT
MDCCCXC
CU VOIA LUI DUMNEZEU.

.....
.....
In adevăr, acest mormânt fără pereche reprezintă într'un mod plastic o poemă în două cânturi: deasupra pământul cu globul său și cu vanitățile sale de azi până mâine; în fund, cerul cu stele și cu îngeri într'un infinit de lumină.

G. I. Ionescu-Gion.

O VIZITĂ LA CASTELUL „IULIA HAȘDEU“

Fragment

... Ne suim pe terasa dela intrare și alunecând amândoi de o parte și de alta a lespezii, care și prezintă în față numai muchea, intrăm în vestibul. A doua ușă este asemenea deschisă: e cu două canaturi date în cele două laturi, prezentând două oglinzi, care, așezate paralel, reproduc una într'alta la nesfârșit imaginea noastră.

Simbolul puterii eterne și infinit creatoare !

Pășim pragul și ne aflăm sub domul înalt al donjonului din centrul clădirii. În mijlocul sălii circulare, stă liniștit un stâlp masiv de zidărie de culoarea marmorei trandafirii; pe dânsul se reazemă două scări de fier ușoare care suie la brâul interior al donjonului, unde, de jur împrejur e o galerie metalică. În partea din spate a stâlpului, în potriva ușii de intrare, e o scară, care suie la celelalte două. În rând cu galeria, de-asupra stâlpului pe care se reazemă scările, este un pod susținut de stâlpi subțiri de fier; deasupra acestui pod stă sub domul albastru, statuia mântuitorului, odată și jumătate mărimea naturală.

Statuia este de lemn și colorată. după stilul eului mediu; este o operă de rară frumusețe a sculptorului Casciari din Paris. Mântuitorul se ridică deasupra unor nouri, către cer, cu brațele deschise, cu privirea aplecată spre pământul, pe care-l binecuvintează cu amândouă mâinile. Din ochi îi pică lacrimi; în mâini și în picioare se văd urmele cuielor și pe frunte ale ghimpilor. Divinul fiu se înalță cu fața către izvorul luminii, către răsărit. Din vârful domului azuriu, ochiul lui Dumnezeu, înconjurat de stelele infinitului, îl privește, așteptându-l cu dragoste.

Domul e luminat de trei uși, răspunzând pe trei terase și de o fereastră rotundă, întretăiată de o cruce cu geamuri în felii, colorate galben și roșu. Dacă îngenunchi în fața Mântuitorului, capul său divin t-l vezi în dreptul ferestrii scânteietoare de lumină al cărei cadru îl înconjoară ca o aureolă.

.....

I. L. Caragiale.

BIBL. UNIV. BUC.

1011 15. III. 1940

EXEMPLAR LEGAL

Ultimele biografii

Apărute în

CUNOȘTINȚE FOLOSITOARE

G H. D I N C Ă

Episcopul Melchisedec
Mitropolitul Dosoftei

PAUL I. PAPADOPOLO

Petre Ispirescu

TRANDAFIR LAȚIA

Cărturari din Banat

G H E T E A V.

Eminescu pedagog

CIORĂNESCU N.

Gh. Țițelca

POPA T. GR. Dr.

Dr. I. Cantacuzino

TH. CERBULEȚ

Mitropolitul Veniamin Costache
Mitropolitul Antim Ivireanu

Cunoști țara, cunoscând pe oamenii ei aleși.

In editura

„Cartea Românească“

a apărut ediția IV-a din

Oameni aleși vol. II Români

de

Prof. I. SIMIONESCU

Cuprinde :

Bătrânii : N. Olahul, N. Milescu ; D. Cantemir. — **Luptătorii :** Ștefan-cel-Mare, Mihai-Viteazul, Avram Iancu. — **Pionierii :** Gh. Șincai, Gh. Lazăr, D. Golescu, Gh. Asachi, P. Poenaru, I. E. Rădulescu. — **Ziditorii :** M. Cogălniceanu, I. C. Brătianu, C. A. Rosetti, T. Maiorescu, Sp. Haret. — **Indrumătorii :** V. Alecsandri, I. Creangă, M. Eminescu, Al. Vlahuță, Gh. Coșbuc, N. Grigorescu, C. Porumbescu. — **Biserica :** A. Șaguna, V. Costache. — **Știință :** Gr. Cobălcescu, P. Poni, I. Ghica, I. Ionescu-dela Brad, Dr. I. Cantacuzino. — **Eroii neamului :** M. Lupescu, I. Codru-Drăgușanu. — **Unitat :** B. P. Hașdeu.

ENERGII STRĂINE

- A. 28. **Oamenii de Inițiativă** de APOSTOL D. CULEA.
A. 29. **Henri Ford** de ING. N. GANEA.
A. 35. **Din viața oamenilor întreprinzători** de APOSTOL D. CULEA.
A. 40. **M. Berthelot** de M. ZAPAN.
A. 42. **Goethe ca naturalist** de PROF. I. SIMIONESCU.
A. 53. **E. Roux** de DR. G. MARINESCU.*
A. 58. **Newton** de O. ONICESCU.*
A. 66. **Din viața marilor fizicieni și chimiști** de C. ALLACI.*
A. 67. **Descartes** de O. ONICESCU.*
C. 45. **Otarul Savant** de I. SIMIONESCU.*
C. 67. **N. Machiavelli** de VL. BOANTĂ.*
C. 69. **I. Urban-Jarnik** de A. GOROVEI.*

ASTRONOMIE

- A. 15. **Planeta Marte** de ION PAȘA.
A. 16. **Dela Omer la Einstein** de GENERAL SC. PANAITESCU.
A. 22. **Nebuloasele** de M. E. HEROVANU.
A. 24. **Scrisori cerești (Meteorite)** de I. SIMIONESCU.
A. 26. **Mercur și Venus** de C. NEGOIȚĂ
A. 68. **Stele noi** de C. ARGINTEANU.*

FIZICO-CHIMIE

- A. 18. **Razele X** de AL. CIȘMAN.
A. 21. **Fulgerul și trăsnetul** de C. G. BRADEȚEANU.
A. 25. **Din istoricul electricității** de STEL. C. IONESCU.
A. 30. **Noțiuni de electricitate** de ING. CASSETTI.
A. 38. **Electrochimia și electroliza** de N. N. BOTEZ.
A. 41. **Izvoare actuale de energie** de E. SEVERIN.
A. 63. **Circulația materiei** de PROF. I. SIMIONESCU.*
D. 4—5. **Aerul lichid** de ILIE MATEI.
D. 25. **Gazele otrăvitoare** de DR. M. ZAPAN.*

ȘTIINȚELE NATURALE

a) Zoologie

- A. 4. **Albinele** de T. A. BĂDĂRĂU.*
A. 8. **Furcile** de I. BĂDĂRĂU.*
A. 14. **Porumbelii mesageri** de V. SA-DOVEANU.
A. 20. **Protozoarele** de I. LEPSI.
A. 50. **Șobolani și șoareci** de PROF. RADU VLĂDESCU.*
A. 59. **Fluturii de zi** de I. SIMIONESCU.*
A. 60. **Fluturii de noapte** de I. SIMIONESCU.*

- A. 64. **Păseri de apă** de C. S. ANTONESCU.*
A. 74. **Instrumente omenești la plante și animale** de I. SIMIONESCU.*
B. 59. **Insectele vătămătoare arborilor roditori**, de GH. FIŢESCU.*

b) Botanică

- A. 23. **Bacteriile folositoare** de I. POPU-CĂMPEANU.
A. 56. **Plante carnivore** de I. POPU-CĂMPEANU.*
A. 65. **Flori de primăvară** de I. SIMIONESCU.*
A. 71. **Plante străine din comerț** de I. POPU-CĂMPEANU.*

c) Geologia-Paleontologia

- A. 3. **Gazurile Naturale** de I. SIMIONESCU.*
A. 33. **Animale de demult** de I. SIMIONESCU.
A. 34. **Lămurirea potopului** de I. SIMIONESCU.
A. 49. **Petrolul** de I. SIMIONESCU.*
A. 54. **Cutremururile** de I. SIMIONESCU.*
A. 57. **Chilimbarul** de A. RABICHON.*
A. 62. **Sarea** de I. SIMIONESCU.*

d) Anatomie-Fiziologie

- A. 17. **Cum vedem** de DR. I. GLAVAN.
A. 37. **Ficatul și boala ei** de DR. M. CĂHĂNESCU.
A. 47. **Vitaminele** de DR. N. GAVRILESCU.*
A. 55. **Cum birue viața** de DR. V. ZAHARESCU.*
A. 61. **Glande cu secreție internă** de DR. C. PARHON.*

e) Biologie

- A. 43. **Viața'n munți** de I. SIMIONESCU.*
A. 44. **Biologie** de I. SIMIONESCU.*
A. 45—46. **Fauna Mării Negre de Băcescu M. și CĂRĂUȘU S.***
C. 10. **Viața în adâncul mărilor** de C. MOTĂȘ.*

MEDICINĂ-IGIENĂ

- A. 72. **Tutunul, fumatul, și sănătatea** de DR. N. GAVRILESCU.*
A. 73. **Boalele inimii** de DR. C. BACALOGLU.*
A. 75. **Cancerul** de DR. I. GHEORGHIU.
B. 8. **Sifilisul** de DR. E. GHEORGHIU.
B. 9. **Despre scarlatină** de DR. I. GHEORGHIU.
B. 14. **Pelagra** de PROF. V. BABEȘ.*
B. 33. **Mama și copilul** de PROF. M. MANICATIDE.*
B. 40. **Furcul de bălă** de DR. T. DUMITRESCU.

- B. 44. **Conjunctivita granuloasă** de DR. GLĂVAN.
 B. 45. **Euraziul de leac** de A. VO-LANSCHI.
 B. 49. **Lingoarea** de DR. I. DUMITRESCU.
 B. 50. **Blenoragla sau sculamentul** de DR. N. IOAN.
 B. 52. **Apa dă băut** de DR. I. BĂLTEANU.
 B. 53. **Tifosul exantematic** de TUDOR DUMITRESCU.
 B. 57. **Cum să trăim** de DR. F. GRÜN-FELD.

AGRICULTURĂ

- B. 20. **Răsadnița și plantele din ră-sad** de V. SADOVEANU.
 B. 38. **Sfecla de zahăr** de C. LACRI-TEANU.
 B. 47. **Cultura tomatelor** de I. ISVORAN.
 B. 51. **Practica agricolă** de A. BEJE-NARU.
 B. 56. **Cartoful** de I. POPU-CĂMPEANU.
 B. 65. **Plante de nutreț** de PETRONIUS BEJAN.*
 B. 67. **Lupta contra secetel** de M. GR. HULUBEI.*
 D. 37. **Yucca, o nouă plantă textilă** de FR. BRANDRUP.*

GOSPODĂRIE

- B. 22. **Văpsitul cu buruien** de A. GO-ROVEI.*
 B. 24. **Păstrarea carnei de porc** de G. GHEORGHIU.*
 S. 42. **Sfaturi practice** de ING. A. SCHORR.
 B. 46. **Sfaturi casnice** de MAICA RA-LUCA.
 B. 48. **Rețete Pentru gospodine** de MAICA RALUCA.
 B. 54. **Boalele animalelor** de I. POPU-CĂMPEANU.
 B. 60. **Vaca cu lapte** de M. GĂTAN.*
 B. 61. **Mierea și Ceara** de CONST. IO-NESCU-CRISTEȘTI.*
 B. 63. **Creșterea păsărilor și boalele lor** de PETRONIUS BEJAN.*
 B. 64. **101 feluri din ouă** de SANDA MARIN.*
 B. 68. **101 Feluri din cartofi** de SANDA MARIN.*
 B. 69. **Laptele și produsela lui** de DR. MARIN GĂTAN.*

INDEMNURI PRACTICE

- H. 55. **Lucrări din pănuși de po-rumb** de TITUS G. MINEA.
 P. 58. **Lucrări din pae și sorg** de TITUS G. MINEA.*
 D. 26. **Impăierea păsărilor** de N. C. PANESCU.*

- D. 29. **Scoaterea petelor** de VIG-TORIA A. VELCULESCU.

MECANICĂ

- D. 2. **Motorul Diesel** de ING. CABEȘTI.*
 D. 7—9. **Locomotiva** de ING. CASEȘTI.
 D. 13. **Gări și trenuri** de G. ȘIADBEI.
 D. 19. **Fotografia** de DR. M. ZAPAN.
 D. 21. **Șase montaje de radio** de DR. M. ZAPAN.
 D. 22. **Cinematografia** de M. ZAPAN.
 D. 23. **Automobilul** de CĂP. M. PANTAZI.
 D. 31. **Planorul** de ING. G. LIPOVAN.*

INDUSTRIE

- D. 3. **Industria Parfumului** de E. SEVERIN.
 D. 6. **Indust. Azotului** de L. CAȚON.
 D. 17. **Că se scoate din cărbuni** de PROF. C. V. GHEORGHIU.
 D. 18. **Industria materiliilor colorante** de G. A. FLOREA.
 D. 20. **Industria zahărului** de G. I. BABOIANU.
 D. 24. **Fabricarea sticlei** de G. A. FLOREA.
 D. 34. **Fabricarea produse or din vi-nuri** de DR. N. COSTEANU.*
 D. 35. **Amidonul și Glucoza** de EUGEN NEVEN.*
 D. 36. **Pariumuri și sullmanuri** de L. POTAMIANO.*

ECONOMIE.-SOCIOLOGIE

- A. 32. **Cifrele** de G. M. LĂZĂRESCU.
 A. 36. **Soc. națiunilor** de A. GOROVEI.
 A. 69. **Strejăria** de V. GHEȚEA.*
 A. 70. **Invățătura lui Gandhi** de TH. SIMENSCHI.
 B. 17. **Rătăcirii bolșeviste** de I. MIHAİ.
 B. 36. **Omul și societatea** de AL. GIUGLEA.
 B. 40. **Votul obștesc** de A. GOROVEI.
 B. 41. **Banul** de A. GIUGLEA.
 B. 43. **Calendarul** de A. GIUGLEA.

DIVERSE

- D. 16. **Tiparul** de VASILE ROMANESCU.
 D. 28. **Innotul** de P. EPUREANU.*
 D. 30. **Cum navigă corăbille** de SPAR-DECK.*
 D. 32. **Cartea Românească** de I. SIMIONESCU.*
 C. 58. **Turismul și importanța lui** de A. PIȚU.

La comandă se va scrie Seria (A. B. C. D.) și numărul.